

УДК 347.97/.99

DOI <https://doi.org/10.32837/apdp.v0i91.3226>*А. М. Бірюкова, І. Д. Кондратова*

ЕТИЧНІ СТАНДАРТИ ДІЯЛЬНОСТІ СУДДІ: ПОНЯТТЯ ТА РОЛЬ

Постановка проблеми. Незалежно від того, які нововведення запроваджуються у сфері судової влади з кожним черговим етапом її реформування, актуальними в усі часи залишаються питання дотримання суддями етичних стандартів їхньої діяльності. Саме поведінка суддів стає предметом прискіпливої уваги суспільства, яке у своїх оцінках обирає вектор формування свого відношення з позиції довіри-недовіри до існуючої в державі судової системи, її можливості ефективно забезпечувати право особи на судовий захист. Однак як наукова категорія поняття етичних стандартів діяльності судді не має сталого змісту й використовується в різноманітних інтерпретаціях і в науковій літературі, і в документах міжнародного й локального рівня. Це зумовлює потребу дослідити його в контексті сучасних уявлень про суддівську етику.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням етичних стандартів діяльності судді, проблематиці судової етики присвятили свої дослідження такі науковці, як О. Овсяннікова, А. Музиченко, С. Жуков, Л. Тацій, Р. Валієв, І. Назаров, Р. Куйбіда, В. Бринцев, І. Сердюк та інші. Однак дослідження проблематики не завершене й потребує продовження. Наприклад, відсутній серйозний аналіз ролі етичних стандартів у діяльності судді через призму їх важливості й використання різними суб'єктами судової влади.

Метою статті є авторське визначення поняття «етичні стандарти діяльності судді» й окреслення їх ролі з урахуванням існуючих у науковій літературі підходів, а також норм міжнародних і національних документів, що регламентують питання суддівської етики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Слід розпочати з того, що досить часто науковці ототожнюють стандарти суддівської етики з положеннями різних актів, зокрема міжнародних. Так, наприклад, О. Овсяннікова пише: «стандарти етичної поведінки суддів містяться в численних міжнародно-правових актах, які ухвалені уповноваженими органами чи інституціями міжнародних універсальних (ООН) або регіональних організацій, а також міжнародними професійними організаціями суддів. Так, до основних універсальних міжнародних стандартів діяльності суддів належать Основні принципи незалежності судових органів, прийняті сьомим Конгресом ООН із профілактики злочинності й поведіння з правопорушниками в 1985 р. і схвалені резолюціями № 40/32 та № 40/146 від 29 листопада 1985 р. і 13 грудня 1985 р. Генеральної Асамблеї ООН, а також Бангалорські принципи поведінки суддів, схвалені Резолюцією Економічної та Соціальної ради ООН № 2006/23 від 27 липня 2006 р.» [1].

А. Музиченко вважає, що загалом суддівську етику слід визначати як стандарти професійної поведінки суддів, що характеризуються наявністю підвищених моральних вимог, зумовлених високою відповідальністю їх праці [2].

Своєю чергою С. Жуков, звертаючись до проблеми визначення поняття суддівської етики, аналізує питання співвідношення понять «суддівські стандарти» й «високі стандарти поведінки», які використовуються у вітчизняному Коментарі до Кодексу суддівської етики, затвердженому рішенням Ради суддів України від 04 лютого 2016 р. № 1. Він пише: «У Коментарі не пояснюється, що слід розуміти під суддівськими стандартами, натомість є визначення «високих стандартів поведінки». Високі стандарти поведінки полягають у тому, що суддя як на роботі, так і поза її межами, в повсякденному житті, має демонструвати таку поведінку, щоб учасники процесу й оточуючі люди бачили в ньому еталон порядності й справедливості – високоморальну, чесну, стриману, врівноважену людину. Водночас суддя має не лише подавати особистий приклад, але й пропагувати етичну поведінку серед учасників процесу й оточуючих, вимагати етичної поведінки від інших. Указане викликає питання: а чи дотичний термін «суддівські стандарти» до терміна «високі стандарти поведінки»? Чи необхідно, щоб поведінка судді відповідала саме високим стандартам? Чи досить, щоб суддя демонстрував відсутність визначених правовими актами й Кодексом суддівської етики заборон? Так, виходячи зі змісту коментарю, висока емоційність (як повна протилежність стриманості й врівноваженості) не відповідає високим стандартам поведінки. Водночас відсутні вказівки, що висока емоційність суперечить суддівським стандартам. До речі, у преамбулі до Кодексу судової етики йдеться саме про високі стандарти поведінки: «Усвідомлюючи значущість своєї місії, з метою зміцнення та підтримки довіри суспільства до судової влади судді України вважають, що зобов'язані демонструвати й пропагувати високі стандарти поведінки, у зв'язку із чим добровільно беруть на себе більш істотні обмеження, пов'язані з дотриманням етичних норм як у поведінці під час здійснення правосуддя, так і в позасудовій поведінці». Але, виходячи з викладеного аналізу наведених вище визначень, суддівська етика має своїм елементом не високі стандарти поведінки, а суддівські стандарти» [3].

Хоча вище згаданий науковець не дає власного визначення стандартам у контексті суддівської етики, з його аргументами щодо недоцільності використання словосполучення «високі стандарти поведінки» варто погодитися та підтримати їх.

Про стандарти суддівської етики в контексті їх регулювання на міжнародному рівні розмірковує Л. Тацій, яка зазначає, що вони складають систему принципів, правил та обов'язків судді, які не суперечать один одному, а тісно перетинаються та доповнюють, уточнюють, розширюють відповідні вимоги. «Міжнародні стандарти суддівської етики й професійної поведінки, з одного боку, містять рекомендації, які прямо адресуються суддям і мають дотримуватися ними через повагу до суддівської професії, з іншого, – накладають обов'язки на державу щодо їх інкорпорації в національну правову систему <...>» [4].

Якщо звернутися до Бангалорських принципів поведінки суддів як найвідомішого регулятора питань суддівської етики, то в преамбулі документа зазначено, що «нижченаведені принципи мають на меті встановлення стандартів етичної поведінки суддів. Вони адресовані суддям для використання як інструкції, а також судовим органам для використання як базових принципів регламентації поведінки суддів» [5].

Коментар до Бангалорських принципів тлумачить зазначене вище положення із застосуванням категорії «основоположні й універсальні цінності», що передбачає таке: «Нижче наведено принципи, які ґрунтуються на шести основоположних та універсальних цінностях, а також рекомендації щодо застосування кожного принципу. Вони призначені стати посібником для суддів і забезпечити для них основу регламентації поведінки у вигляді національного кодексу поведінки чи іншого механізму. Вказівки щодо застосування кожного принципу не є аж настільки загальними, щоб бути малоприсадними як рекомендації, і вони не настільки конкретні, щоб стати недоречними для вирішення численних і різноманітних питань, з якими суддя має справу у своєму повсякденному житті. Водночас вони можуть вимагати пристосування з урахуванням специфіки тієї чи іншої юрисдикції» [6, с. 38].

З посиланням на слова судді Дж. Б. Томаса в цьому документі також аргументовано потребу в стандартах поведінки: «Ми – певна група в суспільстві. Ми – вибрані представники поважаної професії. Нам довірили щодня здійснювати значні повноваження. Це має неймовірний вплив на життя та долі людей, які постають перед нами. Громадяни не можуть бути впевненими, що одного дня вони чи їх доля не залежатиме від нашого рішення. Вони не бажать, щоб таку владу було покладено на людину, чий чесність, компетентність чи особисті критерії викликають сумніви. Тому для забезпечення цілісності системи права в тому вигляді, як ми її знаємо, потрібні стандарти поведінки як у суді, так і за його межами, які будуть покликані виправдати ці очікування» [6, с. 38].

Із цінностями стандарти суддівської етики пов'язуються й у Висновку № 3 (2002 р.) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету міністрів Ради Європи про принципи й правила, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема питання етики, несумісної поведінки й неупередженості. Наприклад, у п. 8 йдеться про те, що «повноваження, які надані суддям, тісно пов'язані із цінностями правосуддя, справедливості й свободи. Стандарти поведінки, які застосовуються до суддів, впливають із цих цінностей і є передумовами довіри до здійснення правосуддя» [7]. Водночас, як впливає з положень документа, стандарти також пов'язуються з правилами поведінки судді: «Будь-який аналіз правил щодо регулювання професійних вимог до суддів повинен містити розгляд принципів і цілей, які ці правила зумовлюють» [7].

Хоча наведені тези не дають відповіді на питання, що таке етичні стандарти діяльності судді, однак дають уявлення про призначення, роль цих стандартів, а також коло суб'єктів, до яких вони скеровуються. І ці два аспекти перебувають у тісному взаємозв'язку, зумовлюючи один одного.

Так, як бачимо, по-перше, етичні стандарти призначаються, спрямовуються суддям, орієнтуючи їх у професійній і позапрофесійній діяльності, визначаючи до певної міри абстрактності модель їх бажаної чи необхідної поведінки. Тому стосовно суддів вони виконують інструктивну й указівну роль. Але, крім цього, вони також виконують роль превенції. Так, як зазначає Р. Валієв, моральні стандарти поведінки суддівської етики мають превентивне значення, оскільки попереджають аморальні форми поведінки судді. Принципи й норми суддівської етики

дозволяють не тільки належним чином регулювати поведінку судді, виключаючи формальне, винятково бюрократичне відношення до виконання обов'язків, але й позитивно впливають на його правосвідомість і правове мислення [8].

По-друге, стандарти суддівської етики призначаються для органів судової влади як правила, що регламентують поведінку суддів, а отже, відіграють роль регулятора, крізь призму якого аналізується, оцінюється та вирішується конкретна ситуація, з якою стикається суддя у своїй діяльності (прикладом може слугувати вирішення питання про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності за допущення поведінки, яка підриває авторитет правосуддя).

Зрештою, стандарти суддівської етики адресуються суспільству, даючи його численним членам уявлення про «ідеальну» постать судді, його поведінку й загалом судову владу в державі. Саме вони слугують основою для формування в суспільстві довіри до суду. Тому етичні стандарти, на нашу думку, також виконують інформаційну й іміджеву роль. Наш підхід у такому питанні співзвучний позиції В. Корж, яка вважає, що основними завданнями етики судді є: зобов'язання демонструвати й пропагувати високі стандарти поведінки; застосування правових норм і моральних принципів у всіх сферах діяльності суду; розкриття морального змісту правових норм, що визначають порядок кримінального, цивільного, адміністративного, господарського судочинства; посилення впливу судочинства на формування правової та моральної свідомості громадян; розширення дій моральних факторів у сфері правосуддя [9, с. 242].

Отже, роль етичних стандартів у діяльності судді визначається тріадою суб'єктів, які диференціюють її з урахуванням власних потреб і завдань.

Але повернемося до розуміння стандартів суддівської етики, щодо яких, як засвідчили наведені нами думки науковців і положення міжнародних актів, немає єдності.

Нагадаємо, що в більшості випадків конструкція «етичні стандарти суддів» у різноманітності її варіацій («стандарти поведінки суддів», «стандарти суддівської етики» тощо) вживається у взаємозв'язку з такими словами, як норми, правила, принципи, цінності. Це цілком закономірно, оскільки сам термін «стандарт» (від англ. standard – норма, зразок, мірило) у першому своєму значенні тлумачиться як зразок, модель, еталон, що його приймають за вихідний для порівняння з ним інших подібних об'єктів [10, с. 258].

Тлумачний словник української мови, крім технічного змісту слова «стандарт», подає його в значенні єдиної типової форми організації, проведення, здійснення чого-небудь; шаблону, трафарету; чогось, позбавленого індивідуальних особливостей, своєрідності, оригінальності [11, с. 644].

«Під стандартами (у контексті права), – вважає В. Бринцев, – безперечно, розуміють установлені міжнародно-правовими актами певні мінімальні вимоги, дотримуватися яких зобов'язані всі держави в процесі національної законотворчості» [12, с. 51]. Але нам використання терміна «мінімальні вимоги» в тлумаченні стандартів видається не зовсім вдалим, оскільки, по-перше, слово «вимоги» характеризується такою ознакою, як імперативність, що стандартам не завжди може бути властиво, по-друге, їх «мінімальність» створює у свідомості уявлення про певні

базові речі, які потребують розвитку, водночас як стандарти передбачають уже досягнутого певного ступеня досконалості, що створює можливість їх використання як прикладу, результату, якого слід притримуватися.

Найбільш вживаним у сфері права є словосполучення «міжнародні стандарти», під яким енциклопедична література пропонує розуміти міжнародно-правові норми й принципи, що закріплюють стандартизовані правила поведінки суб'єктів міжнародного права у відповідних сферах міжнародного співробітництва [13, с. 615]. Його використовують щодо різних сфер, наприклад, правосуддя, адвокатури, прокурорської діяльності, державної служби тощо, що також позначається на різноманітності підходів до розуміння стандартів як таких.

Наприклад, І. Назаров до міжнародних стандартів у сфері правосуддя відносить:

1) базові – міжнародні стандарти, в яких містяться універсальні принципи здійснення правосуддя (Міжнародний пакт про громадянські й політичні права 1950 р., Загальна декларація прав людини 1948 р., Конвенція про захист прав людини й основоположних свобод 1950 р.);

2) спеціальні (Основні принципи щодо незалежності правосуддя, схвалені резолюціями Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй, Європейська хартія про закон «Про статус суддів» від 10 липня 1998 р.);

3) практики Європейського суду з прав людини;

4) стандарти Європейського Союзу щодо побудови судових систем (наприклад, Хартія Європейського Союзу про основні права від 7 грудня 2000 р.) [14, с. 352].

Обґрунтованим у тлумаченні стандартів суддівської етики є використання слова «цінності», що відзначається філософським, психологічним, соціальним, культурологічним контекстом. Тому закономірно, що існують різні підходи до їх розуміння.

Як філософська категорія «цінності» є основою аксіології – науки про цінності та їх природу. У науковій літературі відзначається, що в аксіології виділяється двоелементна структура цінностей: по-перше, це дещо, що має для людини велику значущість, відповідає актуальній потребі, по-друге, це зафіксований у культурі еталонний шлях задоволення значущої потреби [15].

Щоб продемонструвати смислову багатогранність поняття «цінності», ми скористаємося роботою І. Сердюка, який із посиланням на роботи інших авторів узагальнив і продемонстрував його існуючі інтерпретації. Отже:

1) цінність – це уявлення людини про певні ідеальні стани, наявність яких зумовлена задоволенням потреб – фізіологічних, матеріальних, інтелектуальних;

2) цінності – узагальнені уявлення людей про найбільш значущі цілі й норми поведінки, що визначають пріоритети в сприйнятті дійсності, орієнтації їх дій і вчинків у всіх сферах життя та значною мірою формують «життєвий стиль» у суспільстві. Система або сукупність домінуючих цінностей у концентрованому вигляді виражає особливості культури й історичного досвіду цього суспільства;

3) цінність являє собою властивість того або іншого суспільного феномену, спрямована на задоволення потреб та інтересів індивіда, групи людей і суспільства в цілому, а не є уявленням про ці властивості;

4) цінність – те, що почуття людей диктують визнати вищим над усім і до чого можна прагнути, споглядати, ставитися з повагою, визнанням, шануванням (П. Менцер). Цінність є не властивістю будь-якої речі, а сутністю та одночасно умовою повноцінного буття об'єкта [16].

Водночас у науковій літературі окремо досліджується поняття морально-етичних цінностей. Так, зокрема, А. Фурман зазначає, що морально-етичні цінності, що виникають та існують у суспільстві, сприймаються свідомістю людини, кристалізуючись у ціннісні орієнтації, переконання, соціально-психологічні настановлення, та реалізуються у вчинках, стратегіях поведінки й у процесі її життєвого шляху як особистості. Слід пристати на його позицію щодо того, що цілісність, стабільність структури морально-етичних цінностей особистості визначається багатьма чинниками, серед яких важливе місце посідають спосіб її життя та множина соціальних ситуацій, у котрі вона залучена. «<...> адекватність моральних позицій людини врешті-решт визначається характером дій-виборів між моральним і неморальним (із суспільних позицій) ціннісними уподобаннями». Отже, дослідник визначає морально-етичні цінності як психосмислове утворення, яке є найдієвішим чинником становлення соціально й духовно зрілої особистості, її оптимального функціонування та самореалізації в конкретному доквіллі. Саме воно визначає шлях привласнення особою духовного потенціалу соціуму, а отже, і перетворення культурних вартостей у стимули й мотиви поведінки, окреслюючи конструктивне поле реалізації особистісних рис у діяльній взаємодії зі світом. Таким чином, названі цінності – єдина психосистема, що задає інтенційно-регуляційний простір поведінки людей і соціальних груп у суспільстві. Водночас вона постає як орієнтир під час ситуативного вибору способу дії, обстоювання ідеалів та уможливлення шляхів досягнення життєвих цілей кожним суб'єктом індивідуальних чи групових діянь і вчинків [17].

Інтерпретуючи все вище зазначене для цілей нашого дослідження, щодо етичних стандартів суддівської діяльності як цінностей можна зазначити, що вони виступають універсальними стійкими орієнтирами, уявленнями, переконаннями, що кристалізувалися із суспільної моралі й специфікувалися професійним середовищем. Вони «проростають» з індивідуальних уявлень особистості про суспільну мораль і цінність правосуддя, її духовного потенціалу до розвитку й самообмеження, трансформуючись у систему цінностей, які набувають статусу правил для соціальної групи, що вирізняється професійним статусом, – суддів. Вони створюють єдиний простір, в якому поведінка представників суддівської спільноти регулюється з урахуванням історично сформованих переконань про сенс та ідеали правосуддя, стимулюючи й мотивуючи суддів до вибору оптимальної моделі поведінки з урахуванням конкретних обставин і ситуацій, в яких перебуває суддя.

Ще на одній особливості етичних стандартів суддівської діяльності наголошено у Висновку № 3 (2002 р.) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету міністрів Ради Європи про принципи й правила, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема на питанні етики, несумісної поведінки й неупередженості: «Стандарти суддівської поведінки визначають здатність суддівської професії виконувати свої функції згідно із цінностями, які відповідають суспіль-

ним очікуванням, але водночас із наданими цій професії владними повноваженнями. Це є стандарти саморегулювання, які підтверджують, що застосування права не є механічною справою, а передбачає справжні дискреційні повноваження та покладає на суддю відповідальність перед собою та перед громадянами» [7].

Висновки. Лаконічно етичні стандарти діяльності суддів (стандарти суддівської етики) доцільно, на нашу думку, визначати як систему універсальних норм, цінностей, правил і формул, що орієнтують суддів у виборі моделі їх поведінки за конкретних обставин з урахуванням особистих уявлень про мораль, етику судової діяльності, ідеали правосуддя та значущість професійного статусу судді в суспільстві.

Роль етичних стандартів у діяльності судді визначається тріадою суб'єктів, які диференціюють її з урахуванням власних потреб і завдань:

1) вони спрямовуються суддям, орієнтуючи їх у професійній і позапрофесійній діяльності, визначаючи до певної міри абстрактності модель їх бажаної чи необхідної поведінки. Тому стосовно суддів вони виконують інструктивну й указівну роль, а також роль превенції;

2) вони призначаються для органів судової влади як правила, що регламентують поведінку суддів, а отже, відіграють роль регулятора, крізь призму якого аналізується, оцінюється та вирішується конкретна ситуація, з якою стикається суддя у своїй діяльності;

3) вони адресуються суспільству, даючи його численним членам уявлення про «ідеальну» постать судді, його поведінку й загалом судову владу в державі. Тому вони також виконують інформаційну й іміджеву роль.

Література

1. Овсяннікова О.О. Професійна етика суддів та працівників суду як чинник, що впливає на формування громадської думки. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 8. С. 196–200.
2. Музиченко А.О. Порушення правил суддівської етики – підстава дисциплінарної відповідальності судді: межі застосування. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2011. Вип. 87. С. 84–87.
3. Жуков С.В. Професійна етика суддів: правові аспекти. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 12. С. 182–185.
4. Тацій Л.В. Етика судді та особливості її нормативної регламентації. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2014. № 1. С. 75–85.
5. Бангалорські принципи поведінки суддів. 19 травня 2006 р. Резолюція Економічної та Соціальної Ради ООН 27 липня 2006 р. № 2006/23. База даних «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_j67#Text.
6. Коментарі щодо Бангалорських принципів поведінки суддів. Вересень 2007 р. 200 с. *Управління ООН з наркотиків та злочинності*. URL: <http://rsu.gov.ua/uploads/article/komentari-bangalorski-9818bfbb11.pdf>.
7. Висновок № 3 (2002) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету міністрів Ради Європи про принципи та правила, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема питання етики, несумісної поведінки та неупередженості. 51 с. *Судова влада України* : вебсайт. URL: https://court.gov.ua/userfiles/visn_3_2002.pdf.
8. Валиев Р.Г. Судейская этика и судебное правоприменение: о нравственной оценке правосудности судебного акта. *Вопросы российского и международного права*. 2019. Том 9. № 10. С. 15–21.
9. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Т. 19: Кримінальний процес, судоустрій, прокуратура та адвокатура / редкол. : В.Т. Нор (голова) та ін. Харків : Право, 2020. 960 с.
10. Юридичні терміни. Тлумачний словник / за заг. ред. В.Г. Гончаренка. Київ : Либідь, 2003. 320 с.

11. Словник української мови : в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства ; за ред. І.К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1970–1980. Т. 9. 1978. 916 с.
12. Бринцев В.Д. Стандарти правової держави: втілення у національну модель організаційного забезпечення судової влади : монографія. Харків : Право, 2010. 464 с.
13. Юридична енциклопедія в 6 т. / редкол. Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. Київ : «Укр. енцикл.», 1998–2004. Т. 5 : П–С. 2003. 736 с.
14. Назаров І.В. Судові системи країн Європейського Союзу та України: порівняльно-правовий аналіз : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10. Харків, 2011. 448 с.
15. Тичина І.М. До проблеми визначення та класифікації цінностей громадської діяльності. *Молодь в умовах нової соціальної перспективи* : матеріали VI Міжнародної наук.-практ. конференції, м. Житомир, 13–14 травня 2004 р. Житомир, 2004. С. 342–344.
16. Сердюк І.А. Цінність правових актів в аспекті утвердження і забезпечення прав людини. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 3. С. 52–59.
17. Фурман А.А. Морально-етичні цінності в суспільному вимірі. *Психологія і суспільство*. 2010. № 1. С. 94–99.

Анотація

Бірюкова А. М., Кондратова І. Д. Етичні стандарти діяльності судді: поняття та роль. – Стаття.

У статті аналізується зміст важливого для науки про судову владу поняття «етичні стандарти діяльності судді» й досліджується його роль.

Зроблено висновок, що етичні стандарти діяльності судді виступають універсальними стійкими орієнтирами, уявленнями, переконаннями, що кристалізувалися із суспільної моралі й специфікувалися професійним середовищем. Вони «проростають» з індивідуальних уявлень особистості про суспільну мораль і цінність правосуддя, її духовного потенціалу до розвитку й самообмеження, трансформуючись у систему цінностей, яка набуває статусу правил для соціальної групи, що вирізняється професійним статусом, – суддів. Вони створюють єдиний простір, в якому поведінка представників суддівської спільноти регулюється з урахуванням історично сформованих переконань про сенс та ідеали правосуддя, стимулюючи й мотивуючи суддів до вибору оптимальної моделі поведінки з урахуванням конкретних обставин і ситуацій, в яких перебуває суддя.

Установлено, що роль етичних стандартів у діяльності судді визначається тріадою суб'єктів, які диференціюють її з урахуванням власних потреб і завдань:

1) вони спрямовуються суддям, орієнтуючи їх у професійній і позапрофесійній діяльності, визначаючи до певної міри абстрактності модель їх бажаної чи необхідної поведінки. Тому стосовно суддів вони виконують інструктивну й указівну роль, а також роль превенції;

2) вони призначаються для органів судової влади як правила, що регламентують поведінку суддів, а отже, відіграють роль регулятора, кризь призму якого аналізується, оцінюється та вирішується конкретна ситуація, з якою стикається суддя у своїй діяльності;

3) вони адресуються суспільству, даючи його численним членам уявлення про «ідеальну» постань судді, його поведінку й загалом судову владу в державі. Тому вони також виконують інформаційну й іміджеву роль.

У підсумку запропоновано визначати етичні стандарти діяльності суддів (стандарти суддівської етики) як систему універсальних норм, цінностей, правил і формул, що орієнтують суддів у виборі їхньої моделі поведінки за конкретних обставин з урахуванням особистих уявлень про мораль, етику судової діяльності, ідеали правосуддя та значущість професійного статусу судді в суспільстві.

Ключові слова: статус судді, етика судді, етичні стандарти, норми суддівської етики, поведінка судді.

Summary

Biryukova A. M., Kondratova I. D. Ethical standards of judge's activity: concept and role. – Article.

The Article analyses the content of the concept “ethical standards of judge’s activity”, being important for the science of judiciary and examines their role.

It was concluded that ethical standards of judge’s activity serve as the universal firmly established reference points, ideas, convictions, which crystallized from public morals and were specified by the professional environment. They “sprout up” from the person’s individual ideas about public morals and value of the system of justice, its spiritual potential to development and self-limitation, converting to the system of values, which acquire the status of the rules for a social group differing by its professional

status, – the judges. They create a unified space, where the conduct of the representatives of the judicial community is governed, taking into consideration the historically established convictions about the sense and ideals of the system of justice, promoting and motivating the judges to choose the best model of their conduct, taking into account certain circumstances and situations, in which a judge finds himself.

It was established that the role of ethical standards in judge's activity is determined by the ternary of subjects, which define it, taking into consideration personal needs and tasks:

1) they are directed to the judges, giving them guidance in professional and non-professional activity determining to some extent of abstractedness a model of a desirable or required conduct. Therefore, they exercise an instructive and indicative roles with regard to judges, as well as a preventive role;

2) they are designated for the judicial bodies as the rules governing the judges' conduct, therefore, they perform the role of a controller, through the prism of which a specific situation shall be analysed, in which the judge finds himself in his activity;

3) they are addressed to the public giving its numerous members an idea of the "perfect" figure of the judge, his/her conduct and the judiciary in the state, as a whole. Therefore, they also play an information and image-building role.

As a conclusion, it was offered to determine ethical standards of judges' activity (standards of the judicial ethics) as a system of universal regulations, values, rules and formulas, guiding judges in choosing a model of their conduct in the specific circumstances, taking into consideration their personal ideas about morals, ethics of the judicial activity, ideals of justice and significance of the judge's professional status in the society.

Key words: judge's status, judge's ethics, ethical standards, regulations of judicial ethics, judge's conduct.